

# Tilia (Lípa)

čeleď: Tiliaceae

Pochází z Evropy, Severní Ameriky a Asie. Patří mezi dlouhověké opadavé stromy (i keře) se symetrickou korunou. Dožívají se věku i více než 600let. Větve mají pupeny se 2 - 3mi šupinami, v mládí holé nebo hvězdovitě ochlupené. Palisty jsou opadavé. Listy jsou střídavé, 2řadé, dlouze řapíkaté a báze srdčitá až zkoseně uťatá. Kvete oboupohlavními žlutými až bělavými květy v malých převislých vrcholících s 3ma a více květy, mají malé stopky, opadavé listence, 5 kališních i korunních lístků a 15 - 80 tyčinek. Plodem je malý kulovitý až hruškovitý oříšek s mírně vejčítým nebo obevčítým semenem. Vytváří plný stín a lze ji bez problémů prořezávat nebo tvarovat. Existuje vnitrodruhový taxon:

- 'Harold Hillier' - kříženec *T. insularis* a *T. mongolica*; úzce kuželovitý habitus; listy 3laločné, na okraji štětinatě zubaté, tmavězelené, dlouhé do 15cm, na spodní straně v paždí žilek ochlupené

Má ráda zásaditou půdu s vyšší vlhkostí, ne však bahnitou. Pokud možno, snažte se ji zejména v mládí chránit před silnějším větrem.

Množí se semeny, které mohou projít stratifikací anebo hřížením.

## Tilia americana (Lípa americká)

oblasti: Alabama, Arkansas, Connecticut, Delaware, Florida, Georgia, Illinois, Indiana, Iowa, Jižní Dakota, Jižní Karolína, Kansas, Kentucky, Louisiana, Maine, Manitoba, Maryland, Massachusetts, Michigan, Minnesota, Mississippi, Missouri, Nebraska, New Hampshire, New Jersey, New York, Nový Brunšvik, Ohio, Oklahoma, Ontario, Pennsylvania, Quebec, Rhode Island, Saskatchewan, Severní Dakota, Severní Karolína, Tennessee, Texas, Vermont, Virginie, Wisconsin, Západní Virginie

Roste v USA v podobě stromu s vejčitou zakulacenou korunou. Dorůstá výšky 20 (i 40)m. Větve bývají mírně vystoupavé, v mládí zelené a holé. Listy jsou vejčité až prakticky kulaté, zašpičatělé, hrubě ostře pilovité, dlouhé 6 - 20cm, báze srdčitá až uťatá, spodní strana v paždí žilek ochlupená a řapíky jsou dlouhé 3 - 8cm. Květenstvím je 5 - 15tičetný převislý vrcholík, vlastní květy mají průměr 1,5cm a listen má délku 7 - 10cm. Plody jsou eliptické až prakticky kulaté, dlouhé 9mm, nemají žebra, jsou dřevité a tlustostěnné. Existují vnitrodruhové taxony:

- 'American Sentry' - symetrický kuželovitý habitus
- var. *americana*/var. *neglecta*/*T. glabra*/*T. palmeri*/*T. truncata*/*T. venulosa* - základný typ
- 'Ampelophylla'/*T. incisodentata* - listy velké, laločnaté, hrubě asymetricky ostře pilovité
- 'Bailyard'/'Frontyard' - symetrický kuželovitý později kulatý habitus
- 'Boulevard' - úzká kuželovitý habitus; větve vystoupavé; listy na podzim žluté; květy žluté
- 'Convexifolia' - menší; listy lžičkovitě vypouklé, dlouhé do 12cm; pomalý růst
- 'Dentata'/f. *megalodonta* - kuželovitý zakulacený habitus; výška do 40cm; větve vystoupavé; listy zelené, velké, hrubě asymetricky zpravidla 2x pilovité
- 'Fastigiata'/f. *fastigiata* - dlouze vejčítý habitus; výška do 20m; větve vystoupavé
- subsp. *heterophylla*
- 'Lincoln' - kuželovitý habitus; výška 11m, šířka 8m
- 'Macrophylla'/f. *macrophylla* - listy dlouhé až 25cm a téměř stejně široké
- 'Nova' - široce kuželovitý až kulovitý habitus; výška 20 - 30m, šířka 20m; listy asymetrické, vejčité, tmavězelené, spodní strana světlezelená, podzimní barva světležlutá; květy nažloutlé

- 'Pyramidalis' - úzce kuželovitý habitus
- 'Redmond' - hustý kuželovitý kompaktní habitus
- 'Sentry' - symetrický habitus; větve v mládí stříbřité
- var. vestita - listy holé (občas na žilkách na spodní straně řídce ochlupené bez chomáčků v paždí)
- 'Wandell'/'Legend' - kuželovitý habitus; výška 12m, šířka 9m; pupeny v zimě červené; listy tmavězelené, na podzim žluté

### Tilia amurensis (Lípa amurská)

synonyma: *T. amurensis* var. *tricuspidata*, *T. komarovii*

oblasti: JV Sibiř, Korea, SV Čína, V Čína, V Sibiř

Roste na Sibiři, Koreji a Číně v podobě stromu s rozložitou 1/2kulatou korunou. Dorůstá výšky do 30m. Větve jsou mírně vystoupavé, ve spodní části vodorovné, pupeny mají délku 5 - 8mm a mají 3 šupiny. Borka je šupinatá, slabá a tmavěšedá. Listy jsou v mládí ochlupené, vejčité, pilovité, špičaté, dlouhé 4,5 - 7cm, široké 4 - 5,5cm, báze srdčitá, spodní strana v paždí žilek ochlupená a řapíky jsou dlouhé 2 - 5,5cm. Květenstvím je 3 - 20tičetný vrcholík velikosti 3 - 5cm, listen je kopinatý až obkopinatý, má délku 3 - 7cm, šířku 5 - 8mm, květy mají v průměru 1,5 - 1,6cm, kališní lístky široce kopinaté velikosti 5 - 6mm, korunní lístky jsou dlouhé 6 - 7mm a mají 20 - 30 tyčinek. Plody jsou vejčité kulovité až prakticky hruškovité, hvězdovitě plstnaté a průměru 5 - 8mm. Existují vnitrodruhové taxony:

- var. *taquetii*/*T. taquetii* - Dálný východ, Mandžusko, Korea; výška do 30m; borka šedá, mírně šupinatá; větve v mládí hustě rezavě plstnaté, pupeny vejčité, tupé, dlouhé 6 - 7mm, 2 vnější šupiny; listy prakticky kulaté až široce vejčité, zašpičaté, zelené, dlouhé 3 - 5cm, široké 3 - 5,5cm (na silných větvích dlouhé i široké 8 - 9cm), báze mírně srdčitá až prakticky uťatá, spodní strana nasivělá, v mládí plstnatá a řapíky rezavě ochlupené, dlouhé 2 - 4cm; květenství 2 - 4četné, listen čárkovitý, na vrcholu lopatkovitý, květy průměru 1 - 1,2cm, kališní lístky dlouhé 4 - 5mm, korunní lístky dlouhé 5 - 6mm; plody kulovité až eliptické, dlouhé 5mm
- var. *tricuspidata* - listy asymetricky pilovité, v horní části 3laločné, báze hluboce srdčitá; listen nitkovitý, stopka dlouhá 2 - 3,5cm

### Tilia australis

### Tilia begoniifolia (Lípa kavkazská)

synonyma: *T. caucasica* f. *begoniifolia*, *T. platyphyllos* subsp. *caucasica*, *T. prilipkoana*

oblasti: Ázerbájdžán, Dagestán, Gruzie, Írán, Kavkaz

Roste na Kavkaze a Íránu v podobě stromu. Mladé větve i pupeny jsou hnědočervené a mohou být mírně ochlupené. Listy jsou vejčité až eliptické, dlouze špičaté, 1 - 2x pilovité s osinatými zuby, špičaté, dlouhé 8 - 12cm, široké 6 - 9cm, báze mírně srdčitá nebo zakulacená, zkosená a řapíky jsou dlouhé 3 - 6cm. Květenství je 3 - 6tičetné, listen má 1,5 - 3cm stopku, je široce jazykovitý, lesklý, dlouhý do 15cm, široký 3cm a vlastní květy mají průměr 1,5cm. Plody jsou eliptické, dlouhé 1 - 1,2cm, široké 3 - 7mm a mají 4 - 5 žeber.

### Tilia brabencii (Lípa Brabencova)

Vyhynulý druh.

## Tilia budensis

Kříženec *T. cordata* a *T. rubra*.

## Tilia callidonta

oblasti: Yunnan

Roste v Číně v podobě stromu. Dorůstá výšky do 10m. Větve jsou v mládí ochlupené. Listy jsou vejčité, symetricky drobně pilovité, špičaté, dlouhé 6 - 9cm, široké 5 - 7cm, spodní strana žlutozelená, v paždí žilek ochlupená, báze srdčitá (i uťatá) a řapíky jsou dlouhé 3 - 4,5cm. Květenstvím je 9 - 12tičetný vrcholík o velikosti 5 - 8cm, vlastní květy mají 0,7 - 1,5cm stopku, listen podlouhlý, tupý, dlouhý 6 - 6,5cm, široký 1,5 - 1,8cm a báze klínovitá. Plody jsou úzce obvejčité, plstnaté, dlouhé 1 - 1,2cm a široké 5mm.

## Tilia caroliniana

Občas bývá uváděna jako var. druhu *americana*.

## Tilia caucasica (Lípa kavkazská)

oblasti: Kavkaz, Krym

Roste na Krymu a Kavkaze v podobě stromu. Dorůstá výšky 30 - 35m. Mladé větve a pupeny jsou hnědočervené (i nažloutlé) a dlouhé do 1cm. Listy jsou kulaté až široce vejčité, zašpičatělé, lesklé, bledězelené, pilovité, dlouhé 4 - 8cm, široké 5 - 8cm, na sterilních větvích větší, báze mírně srdčitá až zakulacená, v mládí na spodní straně podél žilek drobně ochlupené, spodní strana sivozelená a řapíky jsou dlouhé 5cm. Květenstvím je 3 - 10tičetný vrcholík, listen stopkatý nebo přisedlý, dlouhý 8 - 12cm, vlastní květy mají průměr 0,8 - 1,5cm, kališní lístky jsou dlouhé 5 - 6mm a korunní lístky jsou dlouhé 6 - 7mm. Plody jsou prakticky kulaté nebo eliptické, plstnaté, dlouhé do 1 - 1,2cm a široké 5 - 8mm. Existují vnitrodruhové taxony:

- f. *angulata* - plody výrazně žebernaté
- f. *lasiocarpa* - plody rezavě plstnaté
- var. *multiflora*/*T. multiflora* - Kavkaz; listy tužší, zuby tupější, ale s hrotem delším zubu; květenství 10 - 20tičetné, opakovaně větvené
- f. *sphaerocarpa* - plody kulaté, přitiskle ochlupené
- f. *subcostata* - plody postrádají žebra anebo jsou jen nepatrná

## Tilia chinensis (Lípa čínská)

synonyma: *T. baroniana*, *T. laetevirens*, *T. yunnanensis*

oblasti: Čína

Roste v Číně v podobě stromu. Dorůstá výšky 20 - 30m. Větve mohou být v mládí řídko ochlupené. Listy jsou kulaté až mírně vejčité, pilovité, špičaté, dlouhé 5 - 13cm, široké 4 - 9cm, báze zpravidla zkosená, uťatá nebo zakulacená, spodní strana plstnatá a řapíky jsou dlouhé 3 - 8cm. Květenstvím

je zpravidla 3četný vrcholík, listen je dlouhý 9 - 12cm, široký 1 - 2cm, spodní strana ochlupená, má 5mm stopku, kališní lístky jsou dlouze vejčité, dlouhé 6 - 7mm, korunní lístky jsou dlouhé 8 - 9mm a mají 30 - 45 tyčinek. Plody jsou eliptické až vejčitékulovité, šedožlutě plstnaté, dlouhé 1 - 1,4cm a široké 8 - 9mm. Existují vnitrodruhové taxony:

- var. *intonsa*/T. *fulvosa*/T. *intonsa* - větve v mládí hustě plstnaté
- var. *investita*/T. *baroniana* var. *investita* - listy mohou být na spodní strana řídce ochlupené

### Tilia chingiana

synonyma: T. *breviradiata*, T. *orocryptica*, T. *tuan* var. *breviradiata*

### Tilia cordata (Lípa malolistá)

synonyma: T. *parvifolia*, T. *ulmifolia*

oblasti: Albánie, Alpy, Anglie, Apeniny, Arménie, Belgie, Bělorusko, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Chorvatsko, Connecticut, Černá Hora, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, J Norsko, J Švédsko, J Ural, Karpaty, Katalánsko, Kavkaz, Korsika, Kosovo, Krym, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Maine, Makedonie, Malá Asie (Anatolie), Maryland, Massachusetts, Moldávie, Německo, New York, Nizozemí, Nové Skotsko, Nový Brunšvik, Ontario, Polsko, Rakousko, Rumunsko, S Řecko, Slovensko, Slovinsko, Srbsko, Švýcarsko, Ukrajina, Wales, Z Rusko

Roste v Evropě a na Kavkaze v podobě opadavého stromu. Dožívá se až 1000let, obvykle 300 - 400 (v zápoji 150)let, méně než L. velkolistá. Dorůstá výšky 30 (i 40)m a šířky 20m v široce sloupovitém habitu se zaoblenou korunou. Kořenové výmladky vytváří pouze ojediněle. Borka je hladká, šedá a rozbrázděná. Pupeny jsou střídavé chráněné 2mi obalnými šupinami, mají délku 6mm a šířku 4mm. Listy mají okrouhlý tvar se srdčitou bází a krátkou úzkou špičkou, jsou asymetrické, ostře pilovité, dlouhé i široké 3 - 6 (i 9)cm, zelené, spodní strana je světlejší, zelená až namodralá s rezavými chloupky při žilnatině, podzimní zbarvení je žluté a řapíky jsou dlouhé 2 - 5cm. Kvete i raší o 14 dní dříve než L. velkolistá. Kvete oboupohlavními žlutobílými květy o průměru 0,8 - 1cm v (3 -) 5 - 11 (ii 16)tičetném vzpřímeném až převislém vrcholíku, listen je stopkatý, dlouhý 3 - 7cm, široký 1 - 1,5cm a korunní lístky jsou dlouhé 4 - 6mm. Výrazně voní a lákají včely. Používají se v lékařství. Plodem je kulovitá až hruškovitá či obvejčitá 6 - 8mm šedozelená nažka/oříšek s drobnými žebry křídélkem. Oplodí je kožovitá. Může se využít i k vytvoření živého plotu. Největším exemplářem u nás je Vejvodova lípa v Pastvinách u Klášterce nad Orlicí mající obvod kmene 12,52m. Existují vnitrodruhové taxony:

- 'Baileyi'/'Shamrock' - hustější a otevřenější habitus; výška 15m, šířka 9m
- 'Corzam'/'Corinthian' - úzce kuželovitý habitus; výška 14m, šířka 4m; listy mírně menší, tlusté, lesklé; květy béžové
- 'De Groot' - rozložitá koruna
- 'Debra's Delight' - listy žlutě, béžově, bílé i zeleně stříkané a tečkované
- 'Degroot' - kompaktní kuželovitý habitus; pomalý růst
- 'Erecta' - větve vzpřímené
- 'Fairview' - výška do 18m, šířka 7,5m; listy větší, tužší, tmavší; rychlý růst
- 'Green Globe' - kulovitý kompaktní habitus; listy tmavězelené
- 'Greenspire'/'Green Spire' - kuželovitý symetrický hustý habitus; výška 15 - 20m, šířka 10 - 20m; listy zelené až tmavězelené, široce vejčité, mírně větší, báze asymetrická; rychlý růst
- 'Handsworth' - mladé větve bleděžluté
- 'Chancellor'/'Chancolle' - kuželovitý hustý habitus; výška 10m, šířka 6m; kmen přímý; listy mírně lesklé

- 'June Bride' - úzce kuželovitý hustý habitus; listy lesklejší; květy bohatší
- 'Lico' - zakrslý hustý kulovitý habitus; listy malé, bledězelené; roční přírůstek 5 - 10cm/rok
- 'Olympic' - kuželovitý až eliptický habitus; výška do 12m, šířka 9m
- 'Prestige' - eliptický habitus; výška 18m; rychlý růst
- 'Pyramidalis'/f. columnaris - dlouze vejčitý habitus; výška do 20m; větve vystoupavé
- 'Rancho' - rozložitý, později kuželovitý až vejčitý habitus; výška 8 - 15m, šířka 4 - 7m; listy malé, lesklé, dlouho vytrvalé
- 'Roelvo' - kuželovitý hustý habitus; výška 12 - 18m, šířka 8 - 12m; větve v zimě tmavěčervené; listy tmavězelené, dlouhé 8 - 10cm, široké 6 - 8cm; květy žluté; plody žlutozelené, dlouhé 4mm, široké 6mm
- 'Ronald'/'Norlin' - široce kuželovitý habitus; výška 13m, šířka 9m
- 'Sheridan' - hustý habitus; listy tmavězelené
- 'Streetwise' - kompaktní široce kuželovitý habitus; rychlý růst
- 'Swedish Upright' - kompaktní kuželovitý habitus; větve rozkladité
- 'Westonbirt Dainty Leaf'/'Westonbirt Dainty' - kompaktní habitus; listy menší s jemnou texturou
- 'Winter Orange' - mladé větve zejména v zimě naoranžovělé až nažloutlooranžové; listy mají nažloutlé řapíky, podzimní barva čepele béžovožluté; květy světlebéžové

Vyhovují ji horské nebo lužní lesy s obsahem kamínků nebo písku. Je zimovzdorná a citlivá na zasolení. Roste ve spodních patrech smíšených lesů. Dobře snáší řez i přesazování.

### Tilia croizatii (Lípa Croizatova)

oblasti: Guangdong

Roste v Číně v podobě stromu. Dorůstá výšky do 20m. Větve jsou v mládí ochlupené. Listy jsou vejčitě podlouhlé, špičaté, prakticky kožovité, vroubkovaně zubaté, nad středem mají 3 - 6 velkých zubů, dlouhé 12 - 18cm, široké 8 - 11cm, spodní strana je ochlupená, báze nestejná a řapíky jsou dlouhé 5 - 6cm. Květenstvím je 12 - 15cm vrcholík, listeny jsou kratší vrcholíku, eliptické, dlouhé 10 - 12cm, široké 3,5cm a mají 3 - 4,5cm stopku. Plody jsou eliptické velikosti 1cm.

### Tilia dasystyla (Lípa kavkazská)

oblasti: Írán, JV Evropa, Kavkaz, Krym

Roste od jihovýchodní Evropy po Írán v podobě stromu s kuželovitou korunou se zakulaceným vrcholem. Dorůstá výšky 15 - 30m. Větve jsou vystoupavé, v mládí červené až hnědočervené a ochlupené. Listy jsou tuhé, vejčité až kulaté či mírně srdčité, špičaté, ostře pilovité a osinaté, krátce špičaté, lesklé, tmavězelené, dlouhé 8 - 14cm, báze světlejší, v paždí žilek se svazečky chlupů a báze zakulacená až mírně srdčitá. Květenství má úzce jazykovitý listen délky 8cm, šířky 2cm, vrcholík 3 - 7mičetný, vlastní květy mají v průměru 0,5 - 1cm, kališní lístky hustě ochlupené, dlouhé 5mm a korunní lístky jsou dlouhé 5 - 6mm. Plody jsou vejčitékulovité, mírně 5tižebné a dlouhé 1 - 1,2cm.

### Tilia eburnea

### Tilia endochrysea

synonyma: T. begoniifolia, T. croizatii, T. hypoglauca, T. lepidota, T. leptocarya, T. leptocarya var. triloba, T. scalenophylla, T. vitifolia

oblasti: Zhejiang

Roste v Číně v podobě stromu. Dorůstá výšky do 12m. Větve mohou být v mládí drobně ochlupené. Listy jsou vejčité, řídce zubaté, na vrcholku někdy 3aločné, špičaté, dlouhé 9 - 16cm, široké 6 - 13cm, spodní strana plstnatá, báze zkoseně srdčitá nebo uťatá, okraj řídce zubatý a řapíky jsou dlouhé 3 - 7mm. Květenstvím je 10 - 18tičetný vrcholík velikosti 9 - 16cm, vlastní květy mají 0,4 - 1,2cm stopku, listen podlouhlý, zakulacený nebo tupý, dlouhý 7 - 10cm, široký 2 - 3m, báze klínovitá, kališní lístky vejčité, dlouhé 6 - 8mm a korunní lístky dlouhé 1 - 1,2cm. Plody jsou kulovité s 5ti chloupky.

### Tilia floridana

oblasti: JV USA

Roste v USA v podobě stromu. Dorůstá výšky do 20m. Větve jsou v mládí holé, hnědočervené nebo nažloutlé. Listy jsou vejčité, hrubě pilovité, v mládí plstnaté, tmavě žlutozelené, dlouhé 5 - 15cm, spodní strana světlejší až modrozelená a v paždí žilek mohou být svazečky chloupků. Květenstvím je několikačetný hustý vrcholík světležluté barvy. Plody jsou rezavě plstnaté.

### Tilia georgiana

### Tilia glabra

### Tilia henryana (Lípa Henryho)

oblasti: Střední Čína

Roste v Číně v podobě stromu s vejčitou zakulacenou korunou. Dorůstá výšky 15 - 25m. Hlavní větve bývají mírně vystoupavé. Větve jsou v mládí ochlupené. Listy jsou kulaté až vejčité, špičaté, zubaté s osinatými až 1cm dlouhými zuby, dlouhé i široké 5 - 12cm, spodní strana je ochlupená a řapíky jsou dlouhé 2 - 5cm. Květenstvím je 10 - 100četný převislý vrcholík, listen je úzce obkopinatý, dlouhý 7 - 10cm, široký 1 - 1,3cm, vlastní květy jsou bělavé, kališní lístky dlouze vejčité, dlouhé 4 - 5mm a korunní lístky dlouhé 6 - 7mm. Plody jsou eliptické s 5ti žebry. Existují vnitrodruhové taxony:

- 'Kerdalo' - vzpřímený habitus; výška 10m; listy v mládí červené, ochlupené, později lesklé, zelené, štětinovitě zubaté; květy sladce aromatické, podzimní
- var. subglabra - větve v mládí prakticky holé; listy na spodní straně ochlupené pouze v paždí žilek; listy na spodní straně řídce ochlupené

### Tilia heterophylla (Lípa různolistá)

oblasti: Alabama, Arkansas, Florida, Georgia, Illinois, Indiana, Iowa, Jižní Karolína, Louisiana, Maine, Massachusetts, Mississippi, Missouri, New Jersey, New York, Nový Brunšvik, Ohio, Ontario, Pennsylvania

Roste v USA v podobě stromu s kuželovitou nebo vejčitou korunou se zakulaceným vrcholem. Dorůstá výšky do 30m. Větve jsou v mládí červené až žlutohnědé. Listy jsou vejčité, špičaté, drobně

žláznatě pilovité, tmavězelené, lesklé, dlouhé 8 - 13cm, báze zkoseně uťatá (i prakticky srdčitá), spodní strana plstnatá a řapíky jsou dlouhé 3 - 4cm. Kvete bleděžlutými květy v 8 - 20tičetných vrcholících o délce 6 - 8cm a mají průměr 8mm. Plody jsou eliptické, špičaté, plstnaté a dlouhé 7 - 9mm. Existují vnitrodruhové taxony:

- var. *michauxii*/T. *michauxii* - větve v mládí hnědočervené; listy mírně vejčité, špičaté, hrubě pilovité, dlouhé 8 - 15cm, báze srdčitá (i zkoseně uťatá), spodní strana plstnatá, řapíky v mládí ochlupené; plody prakticky kulaté, průměru 6 - 8mm

### Tilia hupehensis

oblasti: Guangxi, Hubei

Roste v Číně v podobě stromu. Větve jsou v mládí plstnaté. Listy jsou vejčité, celokrajné, na vrcholu mohou být drobně zubaté, špičaté, dlouhé 8 - 10cm, široké 4,5 - 6cm, báze zkoseně srdčitá nebo zkoseně uťatá a řapíky jsou plstnaté, dlouhé 1 - 1,5cm. Květenstvím je 3 - 6tičetný vrcholík délky 7 - 8mm, listen je plstnatý, přisedlý, dlouhý 7 - 9cm a široký 2 - 2,5cm. Plody jsou obvejčité, ochlupené a ve velikosti 7 - 9mm.

### Tilia insularis (Lípa ostrovní)

oblasti: Korea

Roste v Koreji v podobě stromu se široce rozložitou 1/2kulatou korunou. Dorůstá výšky do 20m. Hlavní větve jsou vystoupavé, ve spodní části vodorovné. Listy jsou vejčité až mírně ledvinité, hrubě pilovité, dlouhé 5 - 8cm, na spodní straně s bělavými svazečky chloupků. Květenství má průměr 4,5 - 7cm a vlastní květy mají průměr 1,2 - 1,4cm.

### Tilia intonsa

oblasti: Sichuan

Roste v Číně v podobě stromu. Dorůstá výšky do 20m. Kmen je tlustý. Větve jsou v mládí žlutohnědě ochlupené. Listy jsou zakulaceně srdčité, zašpičatělé, pilovité, dlouhé 4 - 10cm, spodní strana je ochlupená a žilnatinu tvoří 7 - 9 párů žilek. Kvete po 1 - několika ks žlutobílými květy. Plody jsou vejčité, plstnaté, dlouhé 1cm a mají 5 žeber.

### Tilia japonica (Lípa japonská)

synonyma: T. *cordata* var. *japonica*, T. *eurosinica*, T. *ulmifolia* var. *japonica*

oblasti: Japonsko

Roste v Japonsku v podobě stromu se širokou rozložitou 1/2kulatou korunou. Dorůstá výšky do 20cm. Hlavní větve jsou mírně vystoupavé, ve spodní části vodorovné, v mládí ochlupené. Listy jsou prakticky kulaté, zašpičatělé, ostře pilovité, dlouhé 5 - 10cm, báze srdčitá, spodní strana namodralá, v mládí ochlupená a řapíky jsou dlouhé 2,5 - 5cm. Květenstvím je 4 - 40tičetný převislý vrcholík, listen je úzce obkopynatý až úzce podlouhlý, dlouhý 3,5 - 6cm, široký 1 - 1,5cm, kališní lístky jsou podlouhlé, dlouhé 4 - 5mm a korunní lístky jsou dlouhé 6 - 7mm. Plody jsou eliptické a mohou být mírně žebernaté.

## Tilia javorkae (Lípa Jávorkova)

oblasti: Slovensko

Roste pouze v okolí Liptovského Hrádku na Slovensku. Podobá se *T. cordata*, ale listy jsou velmi ostře pilovité. Plodem je hruškovitá nažka s výraznými 5ti brázdami.

## Tilia jiaodongensis

oblasti: Shandong

Roste v Číně v podobě stromu. Listy jsou vejčité kulaté, drobně pilovité, špičaté, dlouhé 5 - 8cm, široké 5 - 7cm, báze srdčitá, na spodní strana v paždí žilek ochlupené a řapíky jsou dlouhé 3 - 5cm. Květenstvím je 20 - 100četný vrcholík s délkou 6 - 13cm, květy mají průměr 3 - 7mm, listeny jsou obkopynaté, tupé, dlouhé 5 - 9cm, široké 0,8 - 1,5cm, báze zkoseně klínovitá, mají 3 - 4 listence, kališní lístky jsou vejčité, dlouhé 4 - 5mm a korunní lístky jsou obvejčité a dlouhé 4 - 5mm. Plody jsou prakticky kulaté, mírně 5tíhranné a v průměru mají 5mm.

## Tilia kiusiana

oblasti: Japonsko

Roste v Japonsku v podobě stromu. Větve jsou v mládí ochlupené. Listy jsou vejčité (i podlouhlé), zašpičatělé, pilovité, z obou straně jemně ochlupené, dlouhé 5 - 8cm, báze z jedné strany široká, tupě klínovitá, na druhé straně uťatá až srdčitá nebo kulatá, spodní strana v paždí žilek ochlupená a řapíky jsou dlouhé 8 - 12cm. Květenství je v mládí ochlupené, vlastní květy mají kališní lístky délky 4mm a korunní lístky délky 5 - 6mm. Plody jsou prakticky kulaté, ochlupené a široké 4 - 5mm.

## Tilia kueichouensis

synonyma: *T. nanchuanensis*

oblasti: Guizhou

Roste v Číně v podobě stromu. Dorůstá výšky do 10m. Listy jsou zkoseně vejčité, hluboce pilovité, špičaté, dlouhé 9,5 - 13,5cm, široké 5 - 7,5cm, báze zkoseně srdčitá nebo uťatá, spodní strana ochlupená a řapíky jsou dlouhé 2 - 3cm. Plodenství má podlouhlý tupý listen délky 6,5 - 8cm, šířky 1 - 1,2cm a na bázi je klínovitá. Plody jsou kulaté, špičaté průměru 8mm s drobnými žebry.

## Tilia lasioclada

## Tilia ledebourii

synonyma: *T. multiflora*

## Tilia leptophylla

synonyma: *T. pubescens* var. *leptophylla*



## Tilia leucocarpa

## Tilia likiangensis

oblasti: Yunnan

Roste v Číně v podobě stromu. Větve jsou v mládí ochlupené. Listy jsou mírně vejčité, drobně pilovité, špičaté, dlouhé 9 - 12cm, široké 4 - 6cm, báze zkoseně srdčitá až uťatá a spodní strana ochlupená. Květenstvím je 6 - 16tičetný vrcholík délky 6 - 11cm, květy mají 7 - 9mm stopku, listen je úzce obkopynatý, tupý, dlouhý 6 - 9cm, široký 1 - 1,5cm, spodní strana ochlupená, má 5 - 7mm stopku, kališní lístky jsou vejčité, dlouhé 4 - 5mm, korunní lístky vejčité a dlouhé 6 - 7mm.

## Tilia littoralis

## Tilia mandshurica (Lípa mandžuská)

synonyma: *T. pekingensis*

oblasti: JV Sibiř, Korea, SV Čína, V Čína, V Sibiř

Roste v Číně a Dálném Východu v podobě stromu se široce rozložitou 1/2kulatou korunou. Dorůstá výšky 15 - 20m. Hlavní větve jsou mírně vystoupavé, ve spodní části vodorovné a zimní pupeny i mladé větve plstnaté. Listy jsou kulovitě vejčité, špičaté, hrubě osinatě pilovité (i mírně laločnaté), zelené, řídce ochlupené, dlouhé 6 - 15cm, báze zpravidla srdčitá až prakticky uťatá, spodní strana plstnatá a řapíky jsou dlouhé 3 - 7cm. Květy žlutými květy v převislých plstnatých 5 - 15tičetných vrcholících, listen má délku 7 - 9cm, šířku 1,5 - 3cm, květy mají průměr 1 - 1,2cm, kališní lístky jsou dlouhé 4 - 5mm, ochlupené a korunní lístky jsou dlouhé 7 - 8mm. Plody jsou kulovité až vejčité, plstnaté a mírně 5tižebné. Existují vnitrodruhové taxony:

- var. *megaphylla*/*T. megaphylla* - listy větší; plody obvejčité s 5ti hranami, ochlupené
- var. *ovalis*/*T. ovalis* - listy menší, nejsou osinaté; plody vejčité, max. mírně hranaté
- var. *tuberculata* - listy dlouhé 3,5 - 5,5cm; plody hrboleté

## Tilia maximowicziana (Lípa Maximowiczova)

oblasti: Japonsko

Roste v Japonsku v podobě stromu s kuželovitým habitem a zakulaceným vrcholem. Dorůstá výšky do 30m. Větve jsou vystoupavé a v mládí plstnaté. Listy jsou vejčitékulaté až vejčité, špičaté, hrubě pilovité (zuby široké, krátce špičaté), tmavězelené, v mládí řídce ochlupené, dlouhé 3 - 14cm, báze zkoseně srdčitá, spodní strana šedě plstnatá, v paždí žilek má svazečky chloupků a řapíky jsou dlouhé 3 - 7cm. Květenstvím je 10 - 18tičetný převislý vrcholík a listen je dlouhý 7 - 10cm. Plody jsou prakticky kulaté, průměru 1cm a mají 5 žebírek. Existuje vnitrodruhový taxon:

- var. *yesoana* - povrch méně ochlupený; listy na spodní straně zelené

## Tilia membranacea

oblasti: Hunan, Jiangxi

Roste v Číně v podobě stromu. Dorůstá výšky do 10m. Borka je hladká. Listy jsou vejčité, drobně pilovité, špičaté, dlouhé 6 - 10cm, široké 4 - 6cm, báze srdčitá, žilnatinu tvoří 6 - 8 párů žilek a řapíky jsou dlouhé 2 - 3,5cm. Plodenství má velikost 6 - 7cm, listen je tupý, má 4 - 5mm stopku, délku 6 - 8cm, šířku 1,5 - 1,8cm, báze zakulacená a vlastní plody jsou prakticky kulovité průměru 6 - 7mm.

### Tilia mexicana

oblasti: Mexiko

Roste v Mexiku v podobě stromu. Dorůstá výšky do 20m. Listy jsou vejčité, špičaté, lesklé, tmavězelené, dlouhé 8 - 16cm, široké 5 - 13cm, báze uťatá až srdčitá a spodní strana ochlupená. Květenstvím je 6 - 12tičetný vrcholík, listeny jsou ochlupené a květy béžovožluté.

### Tilia michauxii

#### Tilia miqueliana (Lípa Miquelova)

synonyma: *T. franchetiana*, *T. kinashii*, *T. kwangtungensis*, *T. miqueliana* var. *longipes*

oblasti: Japonsko, V Čína

Roste v Číně a Japonsku v podobě stromu s vejčitou protáhlou zakulacenou korunou. Dorůstá výšky do 20m. Větve jsou mírně vystoupavé, v mládí plstnaté. Listy jsou 3úhle vejčité až vejčitě kulovité, špičaté, hrubě pilovité (zuby široké, krátce špičaté), dlouhé 6 - 12cm, báze zkoseně srdčitá, spodní strana šedě plstnatá a řapíky jsou dlouhé 2 - 4cm. Květenstvím je 3 - 20tičetný plstnatý převislý vrcholík, listen je úzce obkopynatý, dlouhý 8 - 12cm a široký 1,5 - 2,5cm. Plody jsou prakticky kulaté a na bázi mají 5 žeber.

#### Tilia mongolica (Lípa mongolská)

oblasti: Mongolsko, Rusko, S Čína

Roste v Číně, Mongolsku a Rusku v podobě stromu s protáhlou zakulacenou korunou. Dorůstá výšky 13 (i 20)m. Větve mohou být ve spodní části převislé až k zemi a v mládí jsou hnědočervené. Listy jsou vejčité až vejčitě kulovité, lesklé, zelené, rašící červené, hrubě asymetricky pilovité, mívají 3 - 5 laloků, délku 4 - 8cm, spodní strana sivozelená, v paždí žilek ochlupené a řapík má délku 2 - 3cm. Květenstvím je 6 - 30tičetný vrcholík, květy mají 5 - 8mm stopku, listen úzce podlouhlý, dlouhý 3,5 - 6cm, široký 0,6 - 1cm, kališní lístky kopinaté, dlouhé 4 - 5mm a korunní lístky jsou dlouhé 6 - 7mm. Plody jsou obvejčité až kulaté, drobně ochlupené a v průměru mají 6 - 8mm. Existuje vnitrodruhový taxon:

- 'Windancer' - kuželovitý habitus; výška 9m, šířka 8,8m, spodní větve převislé; listy se podobají břečťanu; květy žluté, bohaté, drobné, aromatické

#### Tilia monticola (Lípa horská)

oblasti: Alabama, Arkansas, Florida, Georgia, Illinois, Indiana, Iowa, Jižní Karolína, Kentucky, Louisiana, Maine, Maryland, Massachusetts, Mississippi, Missouri, New Jersey, New York, Nový Brunšvik, Ohio, Pennsylvania, Quebec, Severní Karolína, Virginie, Západní Virginie

Roste v USA v podobě stromu. Dorůstá výšky do 20m. Větve jsou v mládí tlusté, zpravidla červené a pupeny ojněné. Listy jsou vejčité, špičaté, drobně pilovité s mírně dovnitř zahnutými zuby, tmavězelené, lesklé, dlouhé 10 - 18cm, báze zkoseně uťatá nebo srdčitá, spodní strana plstnatá a řapíky jsou dlouhé 3 - 7cm. Květenstvím je 7 - 10tičetný vrcholík a vlastní květy mají průměr 1cm. Plody jsou eliptické, dlouhé 6 - 8mm a plstnaté.

### Tilia neglecta (Lípa pomíjená)

oblasti: Connecticut, Delaware, Illinois, Indiana, Iowa, Jižní Dakota, Jižní Karolína, Kansas, Kentucky, Maine, Manitoba, Maryland, Massachusetts, Michigan, Minnesota, Missouri, Nebraska, New Hampshire, New Jersey, New York, Nový Brunšvik, Ohio, Oklahoma, Ontario, Pennsylvania, Quebec, Rhode Island, Saskatchewan, Severní Dakota, Severní Karolína, Vermont, Virginie, Wisconsin, Západní Virginie

Roste v USA a Kanadě v podobě stromu s kuželovitým habitem a zakulaceným vrcholem. Dorůstá výšky do 30m. Větve jsou vystoupavé, v mládí červené. Listy jsou vejčité, špičaté, hrubě pilovité (zuby špičaté, směřující dopředu), tmavězelené, lesklé, dlouhé 10 - 20cm, báze zkoseně srdčitá až uťatá, spodní strana šedá až nazelenalá, řídce ochlupená a řapíky jsou dlouhé 3 - 6cm. Květenstvím je řídký 5 - 15tičetný vrcholík. Plody jsou eliptické (i mírně hranaté) a tlusté 8mm.

### Tilia nobilis

oblasti: Sichuan, Yunnan

Roste v Číně v podobě stromu. Dorůstá výšky 4 - 12m. Větve jsou v mládí slabé. Listy jsou vejčité kulaté, špičaté, ostře štětinatě pilovité, mírně kožovité, tmavězelené, lesklé, dlouhé 5 - 21cm, báze zkoseně srdčitá nebo uťatá, má 5 žilek, spodní strana jebledželená, síťnatá a řapíky jsou dlouhé 4 - 10cm. Květenstvím je 3 - 16tičetný vrcholík, listen je obkopinatý až podlouhlý, dlouhý 8 - 16cm, široký 1,5 - 2,5cm, má 5 kališních lístků a korunní lístky jsou obkopinaté. Plody jsou prakticky kulaté, plstnaté a v průměru mají 1 - 1,5cm.

### Tilia oblongifolia

oblasti: Anhui, Hunan

Roste v Číně v podobě stromu. Dorůstá výšky do 20m. Listy jsou vejčité, na vrcholu řídce drobně zubaté, špičaté, dlouhé 7 - 11cm, široké 3 - 5cm, báze je zkoseně srdčitá až prakticky uťatá a řapíky jsou dlouhé 1,5 - 2,5cm. Květenstvím je bohatý vrcholík velikosti 7 - 10cm s listenem délky 7 - 10cm a je prakticky přisedlý. Plody jsou prakticky kulaté a plstnaté.

### Tilia occidentalis

### Tilia oliveri (Lípa Oliverova)

synonyma: *T. pendula*

oblasti: Střední Čína

Roste ve střední Číně v podobě stromu s vejčitou zakulacenou korunou. Dorůstá výšky 25m. Větve jsou zpravidla mírně vystoupavé, v mládí hnědočervené a tlusté. Listy jsou vejčité, dlouze špičaté, chobotnatě zubaté se žláznatými zuby, tmavězelené, dlouhé 5 - 13cm, spodní strana plstnatá a řapíky jsou dlouhé 1,5 - 6cm. Květenstvím je převislý 3 - 20tičetný vrcholík, listen má délku 5 - 8cm, šířku 1 - 2,5cm, kališní lístky jsou dlouhé 5,5 - 6mm, 3úhle vejčité a mají 5 korunních lístků délky 6 - 7mm. Plody jsou obvejčité až kulaté, špičaté a dlouhé 0,7 - 1cm. Existuje vnitrodruhový taxon:

- var. *cinerascens*/*T. populifolia* - listy na horní straně hnědošedě až šedě ochlupené

### *Tilia paucicostata*

synonyma: *T. paucicostata* var. *firma*, *T. paucicostata* var. *tenuis*

oblasti: Gansu, Sichuan, Yunnan

Roste v Číně v podobě stromu. Dorůstá výšky 10 - 15m. Listy jsou vejčité kulovité až vejčité 3úhlé, mírně kožovité, pilovité, ocasovité až špičaté, dlouhé 3 - 10cm, široké 3 - 6cm, spodní strana v paždí ochlupená, báze uťatá až zkoseně srdčitá (i zakulacená) a řapíky jsou dlouhé 2 - 5cm. Květenstvím je 3 - 15tičetný vrcholík, listen je obkopinatý, dlouhý 4 - 6cm, vlastní květy mají 5 kališních lístků délky 4 - 5mm a korunní lístky jsou dlouhé 4mm. Plody jsou obvejčité délky 6 - 7mm. Existují vnitrodruhové taxony:

- var. *dictyoneura*/*T. dictyoneura* - listy menší, 3úhle vejčité, řídce zubaté, dlouhé 3,5 - 5,5cm, široké 2,5 - 4cm; plody velikosti 5 - 6mm

- var. *yunnanensis*/*T. paucicostata* var. *ningshanensis* - Gansu, Sichuan, Yunnan; mladé větve, pupeny a spodní strana listů ochlupená

### *Tilia petiolaris* (Lípa řapíkatá)

oblasti: JV Evropa, Malá Asie (Anatolie), Massachusetts

Pochází z jihovýchodní Evropy a Malé Asie. Koruna je na vrcholu zakulacená. Dorůstá výšky do 30m. Větve jsou převislé, ve spodní části mohou sahat až k zemi a v mládí jsou plstnaté. Listy jsou vejčité, špičaté, pilovité, tmavězelené, dlouhé 5 - 11cm, báze je zkoseně srdčitá, spodní strana plstnatá a řapíky jsou dlouhé 5 - 12cm. Květenstvím je plstnatý 3 - 10tičetný vrcholík a vlastní květy jsou bělavé. Plodem je diskovitý oříšek s 5ti žebry.

### *Tilia platyphyllos* (Lípa velkolistá)

synonyma: *T. platyphylla*

oblasti: Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Chorvatsko, Connecticut, Černá Hora, Česká republika, Dánsko, Francie, Írán, J Alpy, J Itálie, J Švédsko, JZ Rusko, Katalánsko, Kavkaz, Kosovo, Maďarsko, Maine, Makedonie, Malá Asie (Anatolie), Německo, Nizozemí, Nový Brunšvik, Ontario, Polsko, Quebec, Rakousko, Rumunsko, S Itálie, Slovensko, Slovinsko, Srbsko, Střední Itálie, Švýcarsko, Ukrajina, Z Rusko

Pochází ze střední a jižní Evropy. Patří mezi opadavé rostliny. Dožívá se věku 200 (i 1000)let.

Dorůstá výšky 25 (i 40)m, šířky 20m a průměru kmene do 1,5 (i 4)m v široce sloupovitém až kuželovitém habitu se zakulaceným vrcholem. Občas vytváří kořenové výmladky. Borka je šedá, mělce brázditá. Mladé výhony jsou hnědočervené, zpravidla bíle ochlupené a pupeny mají 2 šupiny. Střídavé listy jsou vejčitě kulovité, špičaté, ostře pilovité (i mělce laločnaté), tmavězelené, dlouhé 7 - 12 (i 15)cm, spodní strana je světlejší, ochlupená a řapíky jsou dlouhé 2 - 5cm. Květenstvím je 3 - 5 (i 6)tičetný převislý vrcholík, vlastní květy jsou žlutobílé a listen má délku 5 - 12cm. Raší i kvete dříve než *T. cordata*. Využívají se pro vaření léčivých čajů. Plody jsou plstnaté, široce eliptické, dlouhé 0,6 - 1,3cm a mají 5 žeber. Většina památných lip patří tomuto druhu. Existují vnitrodruhové taxony:

- '*Asplenifolia*' - listy hluboce asymetricky dělené na úzké úkrojky
- '*Aurea*'/'*Aurantiaca*'/*T. grandifolia* '*Aurantia*' - větve jsou v mládí bledězelené až žluté, v zimě žluté; rychlý růst
- subsp. *braunii* - větve v mládí holé; listy více ochlupené, na spodní strana v paždí žilek bíle ochlupené, na žilnatině dlouze
- '*Cochleata*' - listy žlábkovitě prohnuté až kápovitě srostlé, asymetricky pilovité
- '*Compacta*' - široce rozložitý 1/2kulatý zakulacený habitus; výška do 6m; hlavní větve mírně vystoupavé, ve spodní části vodorovné; listy vejčitě kulovité, hluboce 2x pilovité, široké 4 - 6cm, báze zkoseně srdčitá; pomalý růst
- subsp. *cordifolia*/*T. cordifolia* (*Lípa velkolistá srdcolistá*) - evropské Rusko, Kavkaz; výška do 40m; mladé větve a pupeny hnědé, zprvu ochlupené; listy kulaté, mírně zkosené, zelené, špičaté, ostře pilovité, tmavězelené, dlouhé 5 - 8 (i 17)cm, široké 6 - 9 (i 19)cm, báze srdčitá, spodní strana nasivělá; květenství 3 - 9tičetné, listen dlouhý 5 - 9cm, široký do 3m, květy průměru 1,5cm, kališní lístky dlouhé 6mm, korunní lístky 8mm; plody kulovité, mírně protáhlé se 4 - 6ti žebry
- '*Fastigiata*'/'*Pyramidalis*'/*f. pyramidalis* - dlouze vejčitý habitus; výška do 20m, šířka 10m; větve vystoupavé; listy kulaté, tmavězelené, srdčité
- '*Filicifolia Nova*' - listy úzce 3úhlé, asymetricky laločnaté
- subsp. *grandifolia* - větve v mládí plstnaté; listy na spodní straně dlouze ochlupené
- '*Laciniata*'/*f. asplenifolia*/*f. filicifolia*/*T. laciniata*/*T. variifolia* - hustý kuželovitý habitus; výška do 20m; listy zastříhované s ocasovitými úkrojky a zpravidla zkadeřené
- '*Obliqua*' - listy na bázi zkosené
- '*Örebro*' - dlouze vejčitý habitus; výška do 20m; větve vystoupavé
- '*Pendula*' - větve rozkladité, mladé převislé
- subsp. *platyphylla* - větve v mládí holé; listy vejčitě kulovité, dlouhé 6 - 12cm, báze srdčitá, spodní strana ochlupená, zejména v paždí žilek, řapíky délky 1/2 délky čepele
- subsp. *platyphyllos* (*Lípa velkolistá pravá*) - listy ochlupené max. na hlavních žilkách
- '*Princes Street*' - vzpřímený habitus; větve široce vystoupavé, v mládí červené
- subsp. *pseudorubra* (*Lípa velkolistá červenavá*) - jižní Alpy, jihovýchodní Evropa; listy asymetricky zubaté, spodní strana žlutozelená, chloupky v paždí žilek žlutavé; dřevnaté oplodí
- '*Rubra*'/'*Corallina*'/*f. corallina*/*T. rubra* - výška 15 - 25m, šířka 15 - 20m; koruna symetrická, široce kuželovitá až vejčitá, hustá; větve v mládí v zimě červenooranžové až červené; listy tuhé, ostře osinatě zubaté
- '*Tortuosa*' - výška do 20m; větve mírně kroucené
- '*Vitifolia*/*T. bicuspidata*/*T. vitifolia* - výška do 15m; listy velké, srdčité, mírně 3laločné, ostře pilovité

Vyhovují ji horské nebo údolní lesy. Dobře roste i ve stínu. Vyhovují ji hluboké půdy bohaté na živiny, lužní oblasti, paty svahů, úžlabí, atp.

## *Tilia porracea*

## *Tilia pubescens*

## Tilia rubra

synonyma: *T. caucasica* f. *seiunctobracteata*, *T. corinthiaca*

## Tilia sibirica (Lípa sibiřská)

oblasti: Z Sibiř

Roste na západě Sibiře v podobě vzpřímeného stromu s vysoko posazenou korunou. Dorůstá výšky do 27m. Větve jsou v mládí tmavě hnědočervené. Listy jsou tmavězelené, špičaté, 2x pilovité, dlouhé 4 - 5,5cm, široké 4,5 - 6cm, spodní strana světlejší, v paždí žilek s chomáčky chloupků, báze asymetrická, zkosená, prakticky srdčitá, uťatá nebo mírně klínovitá a řapíky jsou dlouhé 2 - 3,5cm. Květenství je 5 - 6tičetné, listen lesklý, kopinatý, na vrcholku rozšířený, široký do 1,5cm, vlastní květy mají v průměru 1 - 1,5cm, kališní lístky jsou dlouhé 5 - 6mm a korunní lístky jsou dlouhé 6 - 8mm. Plody jsou mírně žebernaté, dlouhé 7mm a široké 5mm.

## Tilia taishanensis

oblasti: Shandong

Roste v Číně v podobě stromu. Listy jsou prakticky kulaté až široce vejčité, špičaté, drobně pilovité, dlouhé 5 - 8cm, široké 5 - 7cm, báze mělce srdčitá až zkoseně uťatá, spodní strana v paždí žilek ochlupená a řapíky jsou dlouhé 3 - 7cm. Květenstvím je 50 - 200četný vrcholík velikosti 8 - 13cm, kališní lístky jsou vejčité, dlouhé 4 - 5mm, korunní lístky jsou dlouhé 7 - 8mm, listeny podlouhlé, tupé, přisedlé, dlouhé 5 - 8cm a široké 1 - 1,2cm. Plody jsou obvejčité, 5tihřanné, dlouhé 5 - 8mm a široké 3 - 5mm.

## Tilia taquetii

synonyma: *T. divaricata*

## Tilia tomentosa (Lípa stříbrná)

synonyma: *T. argentea*, *T. petiolaris*, *T. tomentosa* subsp. *petiolaris*

oblasti: Balkánský poloostrov, Česká republika, JV Evropa, JZ Rusko, Malá Asie (Anatolie), Německo, Ontario, Ukrajina, V Karpaty

Pochází z jihovýchodní Evropy a Malé Asie. Patří mezi opadavé rostliny. Dorůstá výšky 25 (i 30)m a šířky 15m v široce sloupovitém habitu s košatou zakulacenou korunou. Borka je šedá, mělce rozpraskaná. Větve jsou vystoupavé až vzpřímené, v mládí plstnaté a pupeny jsou elipticky kulovité, dlouhé 5 - 7mm a plstnaté. Střídavé listy mají okrouhle vejčitý tvar se špičkou, ostře asymetricky pilový okraj (i mírně laločnatý), tmavězelenou barvu, délku 5 - 11 (i 12)cm, šířku 4 - 10cm, spodní strana je světlešedě plstnatá a řapíky jsou dlouhé 2 - 6cm a ochlupené. Květenstvím je 6 - 10tičetný převislý vrcholík, listen je plstnatý, kopinatý až jazýčkovitý, dlouhý 5 - 10cm, široký 1,5 - 2,5cm, vlastní květy mají v průměru 1 - 1,5cm a kališní lístky jsou dlouhé 1 - 5mm. Nektar je pro včely jedovatý. Plodem je 1,2cm zelený vejčitý špičatý mírně 5tižeberný oříšek délky 0,7 - 1cm s křídélkem. Je velmi odolná vůči znečištěnému ovzduší. Včely jsou jejím pylem mírně omámené. Existují vnitrodruhové taxony:

- 'Brabant' - symetrický hustý široce kuželovitý habitus; výška 20 - 30m, šířka 15 - 20m; větve v

mládí olivově zelené a šedě plstnaté

- 'Green Mountain' - hustý habitus; listy tmavězelené, spodní strana bílá; rychlý růst
- 'Chelsea Sentinel' - sloupovitý habitus; větve převislé; listy dlouze řapíkaté
- 'Petiolaris' - dlouhé řapíky a převislé větve
- 'Princeton' - kuželovitý habitus, později více eliptický
- 'Rhodopetala' - květenství bohatší, poupata červená, korunní lístky růžovofialové s nažloutlou bází; plody mírně větší
- 'Sashazam'/'Satin Shadow' - široce kuželovitý habitus; výška 15m, šířka do 12m
- 'Silver Globe' - kompaktní hustý kulovitý habitus; výška i šířka 4 - 8m; listy kulaté, srdčité
- 'Sterling' - široce kuželovitý habitus; výška 12 - 15m, šířka 7 - 10m; borka naředlá; listy na spodní straně stříbřité
- 'Sterling Silver' - široce kuželovitý habitus; výška 14m, šířka 10m; listy kulaté, tlusté
- 'Wandell' - široce kuželovitý habitus; listy tmavězelené, spodní strana stříbřitá

Dobře snáší teplo a sucho. Špatně snáší zasolení.

## Tilia truncata

### Tilia tuan

synonyma: *T. angustibracteata*, *T. gracilis*, *T. hupehensis*, *T. integerrima*, *T. mesembrinos*, *T. mofungensis*, *T. obscura*, *T. omeiensis*, *T. tristis*, *T. tuan* f. *divaricata*, *T. tuan* var. *cavaleriei*, *T. tuan* var. *pruinosa*

oblasti: Guangdong, Guangxi, Jiangxi, Yunnan

Roste v Číně v podobě stromu s vejčitou zakulacenou korunou. Dorůstá výšky do 20m. Větve jsou mírně vystoupavé. Listy jsou vejčité, špičaté, řídce drobně pilovité, v 1. 1/2 zpravidla celokrajné, dlouhé 5 - 14cm a báze výrazně zkosená až mírně srdčitá. Květenstvím je 6 - 20tičetný vrcholík délky 7 - 10cm, listen ochlupený, dlouhý 6,5 - 15cm, široký 1 - 3cm, vlastní květy jsou žlutobílé a mají 5 kališních lístků. Plody jsou kulaté, dlouhé 1,1cm, široké 8mm a mají silnou slupku. Existují vnitrodruhové taxony:

- var. *chenmoui*/*T. chenmoui* - větve v mládí plstnaté; listy na spodní straně plstnaté; vrcholík 3 - 6tičetný, listen má 5 - 7mm stopku
- var. *chinensis*/*T. chinensis*/*T. oblongifolia* var. *sangzhiensis* - mladé větve a vrcholové pupeny plstnaté; listy vejčité, zubaté, dlouhé 10 - 12cm, široké 7 - 10cm, spodní strana plstnatá; květenstvím je 16 - 22četný vrcholík, listen přisedlý, dlouhý 8 - 12cm; plody kulaté

## Tilia virescens

Kříženec *T. platyphyllos* a *T. tomentosa*.

## Tilia x advena

Kříženec *T. euchlora* a *T. platyphyllos* subsp. *psudorubra*.

## Tilia x clusiana

Kříženec *T. euchlora* a *T. tomentosa*.

### *Tilia x cordiformis*

Kříženec *T. cordata* a *T. platyphyllos* subsp. *pseudorubra*.

### *Tilia x degeniana*

Kříženec *T. euchlora* a *T. platyphyllos*.

### *Tilia x euchlora* (Lípa zelená)

synonyma: *T. europaea* var. *dasystyla*, *T. rubra* var. *euchlora*

oblasti: Krym, Ontario

V přírodě se přirozeně nevyskytuje. Zřejmě kříženec *T. cordata* a *T. dasystyla*. Koruna je protáhlá a zaoblená. Dorůstá výšky 15 - 25m. Větve ve spodní části občas přemisají až k zemi a v mládí jsou zelené až žlutozelené. Listy jsou široce vejčité, na okraji pilovité, zašpičatělé, osinaté, lesklé, tmavězelené, dlouhé 5 - 10cm, báze zkoseně srdčitá, spodní strana bledězelená a nahnědle v paždí žilek ochlupená a řapíky jsou dlouhé 2 - 5cm. Květenstvím je převislý vrcholík objevující se po 3 - 9ks. Květy jsou pro včely jedovaté. Plody jsou plstnaté, krátce eliptické, mírně 5tižebřé, dlouhé 7 - 9m. Existuje vnitrodruhový taxon:

- 'Laurelhurst' - kompaktní kuželovitý symetrický habitus; výška 19m, šířka 13m; listy tmavězelené, lesklé

Vyhovují jí mírně vlhké půdy bohaté na živiny a plné slunce. Dobře snáší vápenitou půdu.

### *Tilia x europaea* (Lípa evropská)

synonyma: *T. cordata* f. *vulgaris*, *T. platyphyllos* subsp. *cordifolia*, *T. platyphyllos* subsp. *grandifolia*, *T. x intermedia*, *T. x vulgaris*

oblasti: Connecticut, Evropa, Maine, Massachusetts, Nové Skotsko, Nový Brunšvik, Ohio, Ontario, Oregon, Quebec, Rhode Island

Jedná se o křížence *T. cordata* a *T. platyphylia*. Patří mezi opadavé rostliny. Dorůstá výšky 40m a šířky 20m v kuželovitém až široce sloupovitém habitu se zakulaceným vrcholem. Větve jsou vystoupavé, v mládí zpravidla tmavě načervenalé. Vytváří kořenové výmladky. Borka má šedohnědou barvu a je mělce rozpukaná. Střídavé listy mají široce vejčitý se špičkou, ostře pilový okraj, délku 5 - 10cm, šířku 4 - 8cm, tmavězelenou barvu se světlejší spodní stranou, na spodní straně má také ochlupenou žilnatinu a řapíky jsou dlouhé 2 - 5cm. Květenstvím je 3 - 10tičetný převislý až odtávající vrcholík délky 7 - 8cm, vlastní květy jsou bleděžluté a velikosti až 2cm. Plody jsou šedozelené, mírně žebertaté, plstnaté a dlouhé až 1,2cm. Existují vnitrodruhové taxony:

- 'Longevirens' - listy bledězelené, při rašení nažloutlé, dlouho vytrvalé

- 'Pallida'/var. *pallida*/*T. pallida* - široce kuželovitý habitus; výška 20 - 40m, šířka 12 - 20m; větve vystoupavé, v mládí pupeny načervenalé; listy větší, zelené, spodní strana nažloutlá až namodralá

- 'Pendula'/f. *pendula* - protáhlý na vrcholu zakulacený habitus; výška do 30m; větve ve spodní části převislé



- 'Wratislaviensis' - listy při rašení žluté
- 'Zwarte Linde' - široce vejčitý habitus, spodní větve vodorovné, v mládí tmavé

### Tilia x flaccida (Lípa uvadlá)

Kříženec *T. americana* a *T. platyphyllos*. Roste v podobě stromu s kuželovitou korunou a zakulaceným vrcholem. Dorůstá výšky do 40m. Větve jsou vystoupavé. Listy jsou špičaté, špičatě zubaté a na spodní straně v paždí ochlupené. Květenstvím je 3četný vrcholík. Existuje vnitrodruhový taxon:

- 'Diversifolia'/*T. diversifolia* - dlouze vejčitý habitus; výška do 10m; větve vystoupavé; listy variabilního tvaru, podobají se *T. platyphyllos* 'Laciniata', zpravidla s úzkým středním lalokem, tmavězelené, dlouhé 5 - 20cm, na spodní straně mírně ochlupené a řapíky dlouhé 3 - 6cm

### Tilia x flavescens (Lípa žlutavá)

Kříženec *T. americana* a *T. cordata*. Roste v podobě stromu s kulatou korunou. Listy jsou hrubě pilovité, zuby špičaté, dlouhé 6 - 8cm a na spodní straně holé. Květenstvím je bohatý vrcholík. Existují vnitrodruhové taxony:

- 'Dropmore' - symetrický habitus
- 'Glenleven' - kuželovitý habitus; výška do 20m, šířka 13m; listy lesklé, zelené, velké
- 'Wascana' - větve rozkladité; odolná; rychlý růst

### Tilia x juranyiana

Kříženec *T. tomentosa* a *T. cordata*. Listy lesklé, hustě pilovité, zuby mají malou štětinku a spodní strana je řídce ochlupená. Plody jsou mírně žebernaté.

### Tilia x mirifica

Kříženec *T. petiolaris* a *T. platyphyllos* subsp. *grandifolia*.

### Tilia x moltkei (Lípa Moltkeova)

Kříženec *T. americana* a *T. petiolaris*. Roste v podobě stromu s válcovitou na vrcholu zakulacenou korunou. Dorůstá výšky do 25m. Spodní větve někdy převísle až k zemi a v mládí jsou mírně ochlupené. Listy jsou vejčité, dlouhé 5 - 18 (i 25)cm, na spodní strana mírně plstnaté, žilnatina zpravidla ochlupená a řapíky jsou dlouhé 5 - 6cm. Květenstvím je 5 - 8mičetný vrcholík. Plody jsou prakticky kulaté až zploštělé, mírně žebernaté. Existuje vnitrodruhový taxon:

- 'Blechiana' - vejčitý habitus se zakulaceným vrcholem; výška do 25m; větve mírně vystoupavé; listy vejčité, ostře osinatě zubaté, tmavězelené, dlouhé 15 - 20cm, spodní strana ochlupená; květenstvím je dlouze stopkatý vrcholík; plody kulaté, velikosti 1cm, krátce ochlupené a mají 5 plochých žeber

### Tilia x orbicularis (Lípa okrouhlá)

Kříženec *T. euchlora* a *T. petiolaris*. Roste v podobě stromu s kuželovitou bohatou korunou a zakulaceným vrcholem. Dorůstá výšky do 25m. Větve jsou vystoupavé, v mládí převislé. Listy jsou vejčité, špičaté, pilovité, lesklé, dlouhé 5 - 7cm, báze srdčitá a spodní strana šedě plstnatá.

### Tilia x pillichiana

Kříženec *T. euchlora* a *T. platyphyllos* subsp. *pseudorubra*.

### Tilia x rakocsyana

Kříženec *T. cordata*, *T. platyphyllos* a *T. tomentosa*.

### Tilia x varsaviensis (Lípa varšavská)

Kříženec *T. platyphyllos* a *T. tomentosa*. Roste v podobě stromu s kuželovitou korunou se zakulaceným vrcholem. Dorůstá výšky do 30m. Větve jsou vystoupavé. Větve jsou v mládí načervenalé a plstnaté, konce horních větví převislé. Listy jsou lesklé (občas na obou stranách s velkým zubem) a spodní strana je šedozelená. Plody mohou být širší než delší. Existuje vnitrodruhový taxon:

- 'Mrs. Stenson' - široce kuželovitý habitus; výška do 12m; větve v mládí tmavěčervené a plstnaté; listy kulaté, špičaté, oboustranně plstnaté, dlouhé 6,5 - 10cm; květy béžovožluté, aromatické

Další informace:

<http://botanika.wendys.cz/kytky/K553.php>

<http://databaze.dendrologie.cz/index.php?menu=4&id=69>

<http://encyklopedie.seznam.cz/heslo/343608-tilia>

<http://www.garten.cz/a/cz/2703-tilia-platyphyllos-lipa-velkolista/>

<https://www.rostliny.net/>